

Så minskar vi arbetslösheten i Gävleborg

Hans Backman (FP), Riksdagsledamot från Gävleborg,
ledamot i arbetsmarknadsutskottet

2010-04-26

Läget i Gävleborg

Under 2000-talet har Gävleborg haft den näst högsta arbetslösheten i landet och bland ungdomar den högsta. Detta oavsett om det varit intensiv högkonjunktur eller om det varit lågkonjunktur och internationell finansiell ekonomisk kris. Det finns flera orsaker till detta. En orsak är att vi haft en jämförelsevis låg utbildningsnivå i länet. Många unga har också svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga ingångslöner, rigida arbetsmarknadsregler och en bristfällig skola. Det måste därför också ske förändringar på dessa områden för att unga ska få den chans på arbetsmarknaden som de förtjänar.

Utan fler med högre utbildning i länet får företag och offentliga verksamheter i Gävleborg svårt att rekrytera kvalificerade medarbetare. Det betyder inte bara mindre möjligheter till nyföretagande utan också större risker för att företag flyttar från länet. Om vi inte höjer utbildningsnivån ännu mer i länet riskerar vi att få leva med den olyckliga kombinationen av arbetslöshet och samtidigt brist på kvalificerad personal.

Behovet av ett bättre lokalt företagsklimat är därför extra stort i vårt län. Också framgångsrika storföretag minskar personalen, vilket endast kan kompenseras genom nyföretagande och bättre stimulans för små och medelstora företag.

En orsak till nuvarande situation är att det i Gävleborg finns ett antal verkligt stora företag, varav flera inom basnäringarna skog och stål. Det är internationellt verksamma företag med spetskompetens, världsledande i sina branscher. Tack vare de största företagen har produktionen i länet ökat mer än genomsnittligt i landet, men deras sysselsättning har minskat.

Det allvarliga för länet är därför att det finns alldeles för få små och medelstora företag. Gävleborg är ett av landets mest utpräglade storföretagslän. Fler mindre företag skulle ge länet betydligt fler jobb. Inställningen till företagande varierar dock i länet. Det finns orter med mycket stark företagstradition, medan andra miljöer snarast varit negativa till företagsamhet. Den gamla bruksandan från orter där ett företag varit totalt dominerande brukar anges som negativ ifråga om tillkomsten av nya företag. Att det "röda Gävleborg" i mycket styrt av socialdemokraterna som länge kännetecknats av misstro mot företagare hör till bilden. Möjligen kan man tala väl om företag, men företagare som grupp har alltför ofta betraktats med misstänksamhet.

Lärlingsanställning minskar ungdomsarbetslösheten

Internationella studier pekar på brister i utbildningssystemet som en faktor bakom ungas problem på arbetsmarknaden. Kopplingen till arbetslivet har varit svag, kunskapsnivån för låg och många svaga elever har hoppat av skolan. Alliansregeringen genomför nu en historisk satsning på skolan. För att öka vägarna in på arbetsmarknaden har regeringen också infört en yrkeshögskola, yrkesvux och påbörjat försöksverksamhet med gymnasiala lärlingsutbildningar.

Sverige har i ett internationellt perspektiv höga ingångslöner för unga. Man kan fråga sig om det finns någon som tjänar på det. Fler yngre blir arbetslösa och äldre upplever en otillräcklig löneutveckling. Folkpartiet anser därför att arbetsmarknadens parter bör ta sitt ansvar och verka för en större lönespridning med starkare koppling mellan lön, ansvar och kompetens.

Vi vill också införa en ny anställningsform, lärlingsanställning, för unga. Den anställda får under en period lägre lön och mer begränsat anställningsskydd, men får i gengäld en bra

praktisk utbildning med goda chanser till fast jobb. Många svenska ungdomar åker i dag till Danmark och tar anställning som lärling. Det måste finnas fler bra vägar in på arbetsmarknaden för unga även i Sverige.

Här i Gävleborgs län är det många unga som mot sin vilja står utan jobb. Lägre ingångslöner, snabbare löneutveckling, fler unga företagare och fler arbetsplatsförlagda lärlingsutbildningar är viktiga pusselbitar för att ge fler unga en bra start på yrkeslivet.

Gävleborg är ett län med stora möjligheter. Men dessa kan bara tas till vara genom en liberal politik som skapar bättre villkor för utbildning, arbete och företagande. Den socialdemokratiska politik som länge präglat länet har misslyckats.

Arbetslöshet innebär stora påfrestningar på individen. Ungdomar som efter utbildning inte finner arbete får svårare att bilda familj, skaffa bostad och känna att de gör en meningsfull insats. Den alltför låga sysselsättningen i länet betyder också lägre skatteintäkter till kommuner och landsting, det vill säga vård och omsorg försämras till följd av att för få har arbete och därmed skatteförmåga. Detta är en ond cirkel som bara kan brytas genom en politik, som främjar kreativitet, nytänkande och därmed också framtidstro. Gävleborg behöver mer av liberalism.

1. Utbildning

* **Utbildning är grunden och av avgörande betydelse för mycket i våra liv.** Bra utbildning till våra barn och ungdomar är bland annat grunden för att kunna minska arbetslösheten.

* **Tron på individen och förnuftet gör att liberaler fäster stor vikt vid skola och utbildning.** Skolan ska ge stimulans åt varje elev, så att lusten att lära hålls levande. I skolan ska alla lära sig läsa, skriva och räkna. När Alliansregeringen vann valet gick var tionde elev ut årskurs 9 med ofullständiga betyg i svenska, engelska och matematik. Många elever misslyckades med att nå gymnasiebehörighet.

* **Statligt huvudmannaskap för skolan.** Med statligt huvudmannaskap för skolan skulle alla barn i Sverige få en reell chans till likvärdig utbildning, oavsett var i landet de bor. Detta är en oerhört viktig rättvisereform. Problemen med kommunaliseringen är många. En tanke var att besluten skulle fattas mer lokalt. Resultatet blev dock att den politiska detaljstyrningen ökade, fler hierarkier byggdes och skolpersonalen fick minskat inflytande. Att lagstiftningen dessutom riktar sig till såväl kommuner som lärare och rektorer har skapat otydlighet om var ansvaret ligger. Skillnaden mellan skolor har sedan kommunaliseringen på 1990-talet ökat när det gäller betyg, resurser och behöriga lärare. Både Skolverket och OECD påtalar att svensk skola presterar väsentligt lägre resultat än för 15 år sedan.

* Skriftliga omdömen från årskurs 1 och betyg från årskurs 6 i skolan. Föräldrar har rätt att veta hur det går för deras barn i skolan och då räcker det inte med utvecklingssamtal. Det skriftliga omdömet är dessutom ett redskap för föräldrarna för att kunna kräva det stöd som elever har rätt till.

* **Gymnasieskolan ska erbjuda eleverna både teoretiska och praktiska program av hög kvalitet.** På så vis kan varje enskild individ välja den utbildning som passar just henne eller honom.

* **Utveckla lärlingssystemet.** Det gymnasiala lärlingssystem som är under uppbyggnad ska kompletteras med en möjlighet att driva lärlingsutbildningar utanför ramen för gymnasieprogrammen. En särskild anställningsform för lärlingar bör införas, som ska möjliggöra särskilda lärlingslöner och anställningsvillkor.

* **Kunskap ger jobb.** Det reguljära utbildningssystemet ska bära huvudansvaret för människor som behöver vidareutbilda sig. Under den pågående lågkonjunkturen är utbyggnaden av komvux, i synnerhet yrkesvux, viktig. Särskilt viktigt är att erbjuda utbildning till alla som saknar grundskole- eller gymnasiekompetens.

* **Använd effektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder.** Arbetsmarknadsutbildningarna måste präglas av en konsekvent arbetslinje, av koppling till arbetsmarknaden och av kvalitet. Fullfölj och vidareutveckla det som inletts med nystartsjobben samt jobb- och utvecklingsgarantin. Identifiera tidigt de personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och som behöver extra stöd. Satsa på "one-stop-shops" där arbetsförmedling, socialtjänst och försäkringskassa samverkar, så att den arbetssökande inte faller mellan stolarna.

* **Högskolan i Gävles är av central betydelse för att öka utbudet på nya företagare och kvalificerad personal i Gävleborg.** Det är viktigt att Högskolan i Gävle utvecklar sina kontakter med länets små- och medelstora företagare. Det är mycket viktigt att den utbildning som bedrivs på högskolan kan skapa möjligheter för länets näringsliv att få tillgång till personer med den kompetens de söker.

Utan en bra högre utbildning i länet får företag och offentliga verksamheter i Gävleborg svårt att rekrytera kvalificerade medarbetare. Det betyder inte bara mindre möjligheter till nyföretagande utan också större risker för att företag flyttar från länet. Om vi inte höjer utbildningsnivån ännu mer i länet riskerar vi att få leva med den olyckliga kombinationen av arbetslöshet och samtidigt brist på kvalificerad personal. Satsningar på vårt läns högskola, som jag anser ska få universitetsstatus, är därför nödvändiga och själva nyckeln till framgång i detta sammanhang.

2. Arbetsmarknad

Folkpartiet jobbar i alliansregeringen för att få de unga i arbete och har tagit viktiga kliv i rätt riktning. På utbildningsområdet har vi bland annat satt fokus på kunskap i skolan, stärkt yrkesutbildningarna och byggt ut antalet högskoleplatser. Vidare har de så kallade nystartsjobben införts, som gör det billigare att anställa en långtidsarbetslös ungdom. Regeringen har också sänkt arbetsgivaravgiften för alla under 26 år. Unga har ofta svårt att mäta sig i kompetens med äldre som har längre erfarenhet. Den sänkta kostnaden ger därför unga en bättre chans att få det första jobbet.

Men mer behöver göras för att hjälpa unga in i arbetslivet.

Vi i Folkpartiet anser att lärlingsutbildningar kan skapa en viktig bro mellan skola och arbetsliv. Vi ska lära av våra grannländer Danmark och Tyskland, som har utbyggda lärlingssystem och en betydligt lägre ungdomsarbetslöshet. Lärlingslöner bestäms där i kollektivavtal och uppgår till runt hälften av den ordinarie lönenivån. Genom ett lärlingssystem kan fler unga komma in på arbetsmarknaden. Det är betydligt bättre att få lära sig ett yrke till en lägre lön än att stå utan jobb.

Regeln om ”sist in, först ut” vid arbetsbrist gör att unga får ta den hårdaste smällen när företag och offentlig verksamhet skär ner. Folkpartiet anser att arbetsmarknadens parter bör modernisera spelreglerna så att arbetsrätten tar större hänsyn till kompetens. Vi öppnar även för att något fler personer än i dag kan få undantas från turordningsreglerna. Det skulle ge unga en bättre chans att bli kvar på jobbet.

Utvidga tvåpersonersundantaget. Alla arbetsgivare, och inte som i dag enbart arbetsgivare med högst 10 anställda, ska ha rätt att undanta två personer från turordningen vid personalneddragningar. Det tar bort den olyckliga tröskeeffekt som finns i dagens regelverk. Möjligheten att undanta två personer kan också vara viktig för många mindre företag som behöver anpassa personalstyrkan i krisens spår. Även företag med över 10 anställda behöver få den möjligheten.

Kompetens bör få väga tyngre vid neddragningar. I enlighet med Globaliseringsrådets förslag bör parterna avtalsvägen låta kompetens (mätt enligt kriterier som de berörda parterna är eniga om) få väga tyngre vid avgörandet av vilka anställda som får stanna vid neddragningar. Sådana möjligheter finns redan på vissa avtalsområden, men bör tillämpas bredare. Om parterna inte kan nå en sådan överenskommelse, så bör det övervägas om lagändringar behöver göras för att mildra de problem som dagens turordningsregler kan innebära. En väg skulle kunna vara att öka antalet personer som får undantas från turordningsreglerna från två till fyra.

3. Företagande

* En del har under de senaste fyra åren gjorts för att förbättra villkoren för företagare. Men mycket återstår att göra. Bland annat så måste tillgången på riskkapital öka och insatser måste göras för att fortsätta minskningen av regelkrånglet.

* Det behövs fler människor som har egna pengar att satsa och det behövs fler ”affärsänglar”, personer som både satsar pengar, engagemang och kunnande i nya företag. Staten kan underlätta för nya företag genom att göra det mera förmånligt att satsa kapital i nytt företagande. Det skulle kunna ske genom särskilda skattelättnader om man satsar pengar i mindre företag, d.v.s. företag som inte är noterade på börsen eller handelsbolag som enbart ägs av enskilda individer. Vi anser också att ett riskkapitalavdrag bör införas. Ett sådant bör inte vara begränsat till satsningar i eget eller närståendes företag utan kunna vara utformat så att man kan satsa i företag drivna av någon inom sitt nätverk eller, inspirerat av den brittiska modellen, via mindre riskkapitalfonder som satsar på mindre företag och i tidiga skeden.

* Ett stort hinder för företagande är alla regler som företagaren måste följa. Den som vill genomföra en företagsidé tvingas bli administratör och blankettifyllare. Allians för Sverige har gjort ett åtagande att minska företagens administrativa kostnader till följd av statliga regler med minst 25 procent under mandatperioden. Det är av största vikt att detta fullföljs och därför måste genomförandet intensifieras och alla departement och myndigheter medverka till att målet nås för att öppna bättre möjligheter för småföretag och entreprenörskap. Det är också oerhört viktigt att kommunerna går i samma riktning; att minska regelbördan på företagen.

* En utredning om osund konkurrens behöver göras. Ett bättre företagsklimat i Gävleborg är en god grund för bättre tillväxt, såväl ekonomiskt som för arbetsmarknaden. Vi vill att Gävleborg ska bli ett företagsvänligare län och utvecklas på ett

bra sätt. En av politikens viktigaste uppgifter är att skapa förutsättningar för en växande och livaktig kommun. En grundförutsättning för detta är att våra kommuninvånare har arbete och sysselsättning och att man ges förutsättningar att kunna bedriva ett framgångsrikt företagande.

En av de frågor som ofta upprör företagare är att kommuner så aktivt konkurrerar med företagen. Vi vet att det finns osund konkurrens inom många områden där kommuner arbetar parallellt med näringslivet d.v.s. utför arbeten och tjänster som privata företag också utför. Det är av stor vikt att dessa tjänster inte blir illojal kommunal konkurrens.

Det behövs en översyn över i vilken omfattning osund konkurrerande verksamhet sker från Gävleborgs kommuners samtliga förvaltningar, bolag och verksamhetsområden. Vi anser därför att en inventering och kartläggning angående i vilken utsträckning kommunal konkurrens med de privata företagen sker i Gävleborgs kommuner - en konkurrensutredning – behöver göras.

* Inför utmaningsrätt i alla Gävleborgs kommuner. Den offentliga sektorn behöver bli bättre på att öppna upp sig för konkurrens. Inte minst små företag kan stimuleras genom att offentlig verksamhet läggs ut på entreprenad. En av grundorsakerna till att nya företag inte etableras och att de befintliga företagen inte kan utöka sin verksamhet är den osunda konkurrens det privata näringslivet utsätts för av kommuner och landsting. Det finns exempel på kommunala verkstäder, tolkförmedling, resebyråer, gymanläggningar, nattklubsverksamhet och turistbyråverksamhet som finansierade med skattebetalarnas pengar konkurrerar med det privata näringslivet i sina kommuner.

Det är därför hög tid att öppna upp den offentliga upphandlingen i hela Gävleborg. Ett led i detta arbete är införa en utmaningsrätt som ger enskilda entreprenörer eller anställda inom offentlig sektor i hela länet rätt att tvinga fram en upphandling av delar av kommunens och landstingets verksamhet. Lokal utmaningsrätt har redan införts i 22 kommuner, bl.a. i Uppsala.

Den som utmanar måste kunna visa att man har kapacitet att lägga ett rimligt anbud på den utmanade verksamheten. Om upphandlingen leder till att det lämnas in externa anbud som är mer konkurrenskraftiga - mer kostnadseffektiva och med bättre kvalitet - än den egna verksamheten ska kommunen eller landstinget vara skyldig att anta budet.